

Twée eeuwen katholieke ziekenhuizen in Nederland

Inleiding

Zeven Nederlandse topziekenhuizen hebben zich verenigd in Santeon. Dit samenwerkingsverband, waartoe bijvoorbeeld het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (OLVG) in Amsterdam en het Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis (CWZ) in Nijmegen behoren, rekent zich tot de crème-de-la-crème van de niet-academisch ziekenhuizen van Nederland. Van de zeven leden hebben er vier een katholieke oorsprong; de andere drie zijn fusieziekenhuizen met minstens één katholieke partner. Toeval? Mogelijk, maar vermoedelijk niet, want de katholieke ziekenhuizen hebben tot ver in de twintigste eeuw voordelen gehad die protestantse of overheidsziekenhuizen hebben gemist.

Ik doel hiermee op de belangeloze inzet van duizenden religieuzen, vooral vrouwen, maar ook mannen, die zonder betaling hun leven in dienst van de zieken stelden, terwijl het loon dat zij verdienden bij hun congregaties bleef. Dat geld werd in het ziekenhuis – en andere goede doelen – geïnvesteerd. Katholieke ziekenhuizen profiteerden dus dubbel: van goedkope, gemotiveerde arbeidskrachten en van gunstige financieringsmogelijkheden.¹

De oorsprong van veel van grote katholieke ziekenhuizen ligt in de negentiende eeuw: het St. Canisius ziekenhuis werd in 1850, het Tilburgse St. Elisabeth Ziekenhuis in 1827 opgericht. In dit laatste lag ook de oorsprong van de Zusters van Liefde, met de Zusters Onder de Bogen de grootste verplegende congregatie van Nederland. Met hart en ziel gaven de zusters zich aan de ziekenverpleging, ook al wisten ze bitter weinig van de aandoeningen, waaraan de patiënten leden of van het belang van hygiëne en frisse lucht voor hun herstel. Het gebouw waarin het Elisabeth sinds 1837 was gehuisvest, deed minder denken aan modern ziekenhuis dan aan een middeleeuws gasthuis, zoals het *hospice de Beaune*. De zieken lagen in hemelbedden die in rijen langs de wanden van een zaal stonden opgesteld. De bedden waren zo geplaatst dat ze door

¹ J. Roes, 'Pro deo. Beschouwingen over de bijdrage van Nederlandse religieuzen aan de gezondheidszorg in de twintigste eeuw', in: Pijnenburg, M. en P. van Mansum (red.), *Voor zorg gekozen: een uitdagende erfenis. Bundel naar aanleiding van het gelijknamige congres, 30 maart 2000, Nijmegen 2000*, 16-30.